

Nr 88.

Ankom till riksdagens kansli den 16 maj 1931 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om befrielse från eller nedsättning i arrendeavgifter för vissa innehavare av odlingslägenheter och skogstorp å kronomark i de sex nordligaste länen.

(2:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 54 i första kammaren av herr *Johansson, Karl*, och nr 47 i andra kammaren av herr *Lindberg*, har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av frågan om befrielse från erläggande av arrendeavgift eller en nedsättning i arrendeavgiften för innehavare av odlingslägenheter och skogstorp å kronomark i de sex nordligaste länen.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd härför, hänvisas till motionerna.

Över ifrågavarande motioner har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttranden från domänstyrelsen samt från länsstyrelserna i Väster- norrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, vilka yttranden såsom *bilaga* fogats till detta utlåtande.

Sedan riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts proposition den 5 april 1918 (nr 280) angående tilläggsbidrag till vissa innehavare av odlingslägenheter och skogstorp å kronomark i de sex nordligaste länen har Kungl. Maj:t i kungörelse den 20 juni 1918 (nr 448) meddelat bestämmelser i ämnet av, bland annat, följande innehåll.

Innehavare av odlingslägenhet, som före den 2 juli 1918 upplåtits jämlikt kungörelsen den 18 juni 1909 (nr 69) angående upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen, skall äga rätt att, där föreskrivna byggnadsarbeten icke blivit utförda före den 1 januari 1915, — utöver honom tillkommande odlingshjälp å 750 kronor — såsom tilläggsbidrag erhålla ett belopp, svarande mot tredjedelen av innehavarens kostnad för föreskrivna byggnadsarbeten, vilka utförts under tiden från och med ingången av år 1915 intill den 2 juli 1918, och mot hälften av sådan kostnad för fullbordande efter sistnämnda tidpunkt av dylika byggnadsarbeten, med iakttagande att tilläggsbidrag för byggnadsarbeten, som utförts före den 2 juli 1918, icke må överstiga 500 kronor och att tilläggsbidraget icke må sammanlagt uppgå till högre belopp än 1,250 kronor.

Sedermåra har Kungl. Maj:t, i överensstämmelse med av riksdagen fattat beslut, i kungörelse den 4 juni 1920 (nr 260) föreskrivit, bland annat, att innehavare av odlingslägenhet, som upplåtits efter den 1 juli 1918 eller hädanefter upplåtes, skall äga rätt att — utöver honom tillkommande odlingshjälp — såsom tilläggsbidrag erhålla ett belopp, svarande mot hälften av innehavarens kostnad för föreskrivna byggnadsarbeten, med iakttagande att sådant tilläggsbidrag icke må överstiga 1,250 kronor.

På grund av nu angivna bestämmelser kan alltså odlingshjälp och tilläggsbidrag utgå med tillhoppa högst 2,000 kronor.

Innehavare av odlingslägenhet — antingen den upptagits före den 2 juli 1918 eller efter den 1 i samma månad — är vidare enligt gällande bestämmelser skyldig att från och med sextonde besittningsåret för lägenheten å uppbyren odlingshjälp och tilläggsbidrag erlägga ränta med 3.6 procent.

Efter ikraftträdandet den 1 juli 1929 av kungl. kungörelsen den 14 juni 1929 (nr 170) angående upplåtande av kronotorp å vissa kronoparker m. m. må vidare upplåtande av nya lägenheter enligt ovan angivna kungörelse den 18 juni 1909 (nr 69) icke äga rum. Enligt föreskrift i nyssberörda kungörelse den 14 juni 1929 äger kronotorpare åtnjuta byggnadsbidrag intill 2,000 kronor samt i undantagsfall, när synnerliga skäl äro därtill, högst 3,000 kronor. Å byggnadsbidrag erlägges från och med sextonde året från första upplåtelsen arrendeavgift med 3.6 procent.

*Motion vid
1930 års
riksdag.*

Såsom i nu förevarande motioner erinrats väcktes vid 1930 års riksdag två likalydande motioner, nämligen I: 169 och II: 358, vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta befria innehavare av odlingslägenheter och skogstorp å kronomark i de sex nordligaste länen från betalningsskyldighet för tilläggsbidrag de erhållit enligt Kungl. Maj:ts av 1918 års lagtima riksdag bifallna proposition nr 280.

I över nyssberörda motioner avgivet utlåtande anförde jordbruksutskottet följande.

»Någon skyldighet för lägenhetsinnehavare att, såsom motionärerna synas vilja göra gällande, återbära uppbyrna tilläggsbidrag finnes ej. Det åligger endast lägenhetsinnehavare att från och med sextonde besittningsåret av lägenheten å sådant bidrag erlägga ränta efter 3.6 procent. Därest lägenhetsinnehavare erhållit största möjliga tilläggsbidrag, 1,250 kronor, är han alltså skyldig att härför vidkännas en årlig ränteutgift av 45 kronor.

Motionärerna åsyfta endast de lägenhetsinnehavare, vilka erhållit tilläggsbidrag 'enligt Kungl. Maj:ts av 1918 års lagtima riksdag bifallna proposition nr 280', eller alltså innehavare av odlingslägenhet, som upplåtits före den 2 juli 1918. Det synes emellertid knappast föreligga tillräcklig anledning att göra åtskillnad mellan dessa lägenhetsinnehavare och innehavare av senare upplåten odlingslägenhet, särskilt om lägenheten upplåtits under den svåraste dyrtiden eller åren 1918—1920. En eftergift i nu ifrågavarande avseende även beträffande odlingslägenheter upp-

lättna under tiden 2 juli 1918—30 juni 1929 skulle för övrigt jämväl påkalla övervägande, huruvida ej motsvarande förmån bör beredas innehavare av kronotorp, vilka upplåtits enligt bestämmelserna i kungl. kungörelsen den 14 juni 1929 (nr 170). Vid angivet förhållande och i saknad av erforderlig närmare utredning har utskottet ansett sig icke kunna tillstyrka bifall till motionerna.»

I enlighet med av jordbruksutskottet gjord hemställan beslöt riksdagen, att berörda motioner icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd.

I nu förevarande motioner ha motionärerna, efter att hava erinrat om jordbruksutskottets ovan återgivna utlåtande, anfört följande.

»Den anmärkning utskottet riktat mot motionskravet, att ett bifall till detsamma skulle ha kommit att skapa en oberättigad åtskillnad mellan likställda grupper av lägenhetsinnehavare, synes mig vara berättigad. En reducering av den årliga arrendeavgiften för dessa lägenheter torde böra erhålla den större omfattning, som utskottet antytt. Att den nu utgående arrendeavgiften är för hög kan vitsordas av alla som känna de blygsamma ekonomiska förhållanden, under vilka ifrågavarande kategorier av kronans åbor leva, och domänstyrelsen har ju också påpekat, att en sänkning av arrendeavgiften skulle vara av största betydelse och sätta lägenhetsinnehavaren i stånd att mera än hittills arbeta på jordens uppodling.»

Under det att ovanberörda vid 1930 års riksdag väckta motioner endast avsågo att bereda lättnader för innehavare av odlingslägenheter, som upplåtits före den 2 juli 1918, har i nu förevarande motioner förordats beredande av lättnader för samtliga innehavare av odlingslägenheter och skogstorp. Såsom framgår av myndigheternas yttranden finnas emellertid även andra slag av upplåtelser å kronans mark, beträffande vilka gälla i viss mån likartade grunder i fråga om avgifter för uppburna statsbidrag, nämligen kronotorp och kolonat.

Utskottet vill erinra, att innevarande års riksdag i anledning av väckta motioner om beredande av lättnader åt innehavare av egnahemslån för jordbrukslägenheter — av vilka motioner vissa avsågo en nedsättning i räntan för dylika lån — beslutat att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta skyndsamt verkställa utredning i vad mån en statlig hjälpaktion i av motionerna angivet syfte kunde anses erforderlig och lämpligaste sättet för densammas genomförande samt för 1932 års riksdag framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Uppenbarligen föreligger ett nära sammanhang mellan berörda fråga och den nu förevarande. På grund härav och då onekligen avgälderna för ifrågavarande lägenheter å kronans mark ofta äro tyngande för innehavarna, anser sig utskottet böra förorda, att utredning jämväl verkställas beträffande dessa lägenheter. Utskottet har visserligen i detta hänseende hyst tvekan rörande kolonaten, när innehavarna av dessa helt nyligen beretts avsevärda lättnader i villkor, men med hänsyn till

Utskottet.

vad som anförts i vissa av de utav myndigheterna avgivna yttrandena har utskottet dock ansett lämpligast, att icke heller dessa upplåtelser ställas utanför. Utredningen torde alltså böra omfatta samtliga här ovan berörda kategorier av upplåtelser å kronans mark i de sex nordligaste länen.

Utskottet hemställer därför,

att riksdagen i anledning av motionerna I:54 och II:47 må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta skyndsamt verkställa utredning om och i vad mån innehavare av lägenheter upplåtna å kronans marker i de sex nordligaste länen böra beredas lättnad i dem åliggande skyldigheter att erlægga avgifter för bidrag av statsmedel samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 15 maj 1931.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sederholm, Carl E. Eriksson, Elof B. Andersson, Johan Bernhard Johansson, Tjällgren, Gabrielsson, Dalberg* och *Karl August Johansson* samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Uppmälby, *Pettersson* i Bjälbo, *Sköld, Hedlund* i Häste, *Carlström, Andersson* i Grimbo, *Månsson* i Erlandsro och *Andersson* i Tungalsta.

Kungl. domänstyrelsen.

Bilaga.

Till riksdagens jordbruksutskott.

Genom ämbetsskrivelse från kungl. jordbruksdepartementet den 16 innevarande april har domänstyrelsen anbefallts avgiva yttrande över inom riksdagen väckta likalydande motionerna I:54 och II:47 angående befrielse från eller nedsättning i arrendeavgiften för odlingslägenheter och skogstorp i de sex nordligaste länen, och får styrelsen i anledning härav anföra följande.

Enär i de båda motionerna endast ifrågasatts skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning rörande befrielse från eller nedsättning i arrendeavgiften för innehavare av odlingslägenheter och skogstorp, har domänstyrelsen givetvis intet att erinra emot en dylik utredning, enär de nu utgående arrendeavgälderna för berörda lägenheter ofta äro nog så tyngande för lägenhetshavarna. Styrelsen vill emellertid erinra om att för lägenheter, vilka upplåtas jämlikt kungl. kungörelsen den 14 juni 1929 (nr 170), kronatorp, arrendeavgälden beräknas i huvudsak enligt samma grunder som för skogstorp och odlingslägenheter. Enahanda äro i stort sett förhållandena beträffande kolonat, som upplåtas inom Alträskis kolonisationsområde i Norrbottens län. Slutligen torde ej heller böra lämnas ur räkningen de kolonat, som tidigare inom de sex nordligaste länen anlagts och upplåtits genom statens kolonisationsnämnd, enär en viss fordran på likställighet helt visst torde komma att göra sig gällande från innehavarna av dessa olika slag av lägenheter å kronans mark. Styrelsen ifrågasätter huruvida ej den nu begärda utredningen borde omfatta samtliga härövan berörda kategorier av upplåtelser å kronans marker i de sex nordligaste länen.

Stockholm den 23 april 1931.

D. AF WÄHLBERG.

I. Hjelmström.

*Kungl. Maj:ts befallningshavande
i Västernorrlands län.*

Till riksdagens jordbruksutskott.

Genom skrivelse den 20 sistlidne februari har Kungl. Maj:t anbefallt länsstyrelsen att avgiva och till jordbruksutskottet överlämna yttrande i anledning av inom riksdagen väckta motioner om befrielse från eller nedsättning i arrendeavgiften för odlingslägenheter och skogstorp å kronomark i de sex nordligaste länen, till åttlydnad varav länsstyrelsen får anföra följande.

Länsstyrelsen, som icke har att taga befattning med utarrenderingen av här ifrågavarande lägenheter och skogstorp och som förty saknar ingående erfarenhet uti frågor av förevarande art, kan för länets vidkommande likväl vitsorda, att några fall av lagsökning för utbekommande av förfallna arrendeavgifter under de senaste fem åren icke förekommit.

Då emellertid här avsedda lägenhetsinnehavare i likhet med flertalet jordbrukare för närvarande dragas med ekonomiska svårigheter, har länsstyrelsen intet att erinra mot den föreslagna utredningen.

Härnösand i landskontoret den 19 mars 1931.

På länsstyrelsens vägnar:

RAGNAR STATTIN.

Folke Kjelsson.

Länsstyrelsen i Jämtlands län.

Till jordbruksutskottet vid 1931 års riksdag.

Jämlikt föreskrift i Kungl. jordbruksdepartementets skrivelse den 20 nästlidne februari får länsstyrelsen härmed avgiva yttrande i anledning av inom riksdagen väckta, lika lydande motioner, I: 54 och II: 47, om befrielse från eller nedsättning i arrendeavgiften för odlingslägenheter och skogstorp å kronomark i de sex nordligaste länen; och får länsstyrelsen i sådant avseende anföra följande.

Då i motionerna endast åsyftas utredning av frågan, saknar länsstyrelsen anledning att i frågans nuvarande läge ingå i detaljerad redogörelse för kolonisternas ekonomiska ställning. Ett mera allmänt uttalande där- om torde vara för ändamålet tillfyllest.

Antalet dylika kolonat, som lyda under tillsyn av kolonisationsnämnden i Jämtlands län, utgjorde 24 år 1926, men har på grund av bristande utkomstmöjligheter nu nedgått till 20, fördelade på följande sätt:

Ede kronopark i Hammerdals socken	6,
Ansjö » i Hällesjö »	8,
Rätans » i Rätans »	1 och
Haverö » i Haverö »	5.

Av dessa tillhöra kolonaten i Haverö socken Västernorrlands län, de övriga Jämtlands län.

Enligt vad länsstyrelsen inhämtat, beboddes kolonaten år 1930 av sammanlagt 101 personer. Den uppodlade arealen utgjorde tillhoppa 32,9 hektar, och där utfodrades 2 hästar, 42 nötkreatur och 2 småfäkkreatur. Några av kolonaten lära dessutom i avseende å jordens beskaffenhet och läge vara så svaga, att utsikter knappast synas förefinnas för att deras innehavare där skola finna möjligheter att i fortsättningen försörja sig själva med familjer, i synnerhet som arbetsförtjänst icke kan beredas dem i tillräcklig omfattning.

Kolonisternas ekonomiska ställning är genomgående mycket svag och torde bliva än sämre efter frihetsårens utgång. För de flesta har nämligen denna tid ännu ej gått till ända.

Under sådana förhållanden är det uppenbart, att befrielse från eller åtminstone viss nedsättning i den nu föreskrivna arrendeavgiften skulle för alla ifrågakomna kolonister innebära en välbehövlig lättnad i deras tryckta ställning; och får länsstyrelsen därför för sin del livligt tillstyrka bifall till de väckta motionerna.

Östersund i landskontoret den 18 mars 1931.

M. MUNCK AF ROSENSCHÖLD.

Axel Andersson.

*Kungl. Maj:ts befallningshavande
i Västerbottens län.*

Till riksdagens jordbruksutskott.

Genom skrivelse den 20 nästlidne februari har Kungl. Maj:t anbefallt länsstyrelsen i Västerbottens län att avgiva och till utskottet överlämna yttrande över inom riksdagen väckta motioner om befrielse från eller nedsättning i arrendeavgiften för odlingslägenheter och skogstorp å kronomark i de sex nordligaste länen.

Med anledning härav får Kungl. Maj:ts befallningshavande anföra följande.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har i yttrande den 7 mars 1930 över nämnda år väckta motioner i ämnet tillstyrkt, att innehavare av lägenheter och skogstorp befriades från dem åliggande skyldighet att vidkännas förhöjningar i den årliga arrendeavgiften. Vad därefter i saken förekommit har icke givit befallningshavanden anledning att ändra ståndpunkt. Då nu endast ifrågasättes begäran om utredning av hithörande spörsmål, får befallningshavanden för sin del tillstyrka bifall till motionerna.

Umeå i landskansliet den 17 mars 1931.

På länsstyrelsens vägnar:

ELIS ALMGREN.

Allan Rietz.

*Kungl. Maj:ts befallningshavande
i Norrbottens län.*

Till riksdagens jordbruksutskott.

Enligt anmodan i Kungl. jordbruksdepartementets skrivelse den 20 februari 1931 får länsstyrelsen härigenom avgiva yttrande över två inom riksdagen väckta likalydande motioner om befrielse från eller nedsättning i arrendeavgifter för vissa innehavare av odlingslägenheter och skogstorp å kronomark och därvid anföra följande.

Såsom motionärerna erinrat, väcktes vid föregående års riksdag motioner med enahanda syfte som nu ifrågavarande. Då dessa motioner icke vunno riksdagens bifall, hava motionärerna nu föreslagit skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i frågan, vilken utredning skulle begränsas att avse odlingslägenheter och skogstorp. För dessa lägenheter utgår ett grund- och ett tilläggsbidrag, som tillhopa får uppgå till högst

2,000 kronor. Samma belopp utgår normalt jämväl till innehavare av de kronatorp, som upplåtas enligt bestämmelserna i nådiga kungörelsen den 14 juni 1929. Då det övervägande flertalet innehavare av skogstorp och odlingslägenheter ännu ej slutfört de arbeten, som enligt vad ovan nämnts understödjas med bidrag av allmänna medel, har det understöd de erhålla samma värde för dem, som det bidrag en kronatorpare enligt 1929 års bestämmelser erhåller. Skall därför lättnad i här berört avseende beredas innehavare av odlingslägenheter och skogstorp, fordrar konsekvensen, att samma lättnader komma nämnda kronatorpare till del.

Att erläggandet av nu utgående arrendeavgift mången gång kan bereda vederbörande svårigheter lärers alltså icke kunna förnekas. Det synes dock, som om dessa svårigheter med klok hushållning borde kunna övervinnas, ty med den företrädesställning, som här ifrågavarande kronolägenhetsinnehavare intaga ifråga om rätt till förtjänstarbete å kronans skogar, hava de tillgång till arbetsförtjänster året om, när arbetet å den innehavande lägenheten icke lägger hinder i vägen, och deras inkomster genom detta åt kronan utförda arbete äro också tämligen goda.

Ur principiell synpunkt torde det väl också få anses riktigt, att staten betingar sig ränta å det kapital, staten i detta fall nedlägger i en med nyttjanderätt upplåten lägenhet. Vilken räntefot, som härvid bör tillämpas, kan däremot bliva föremål för diskussion. I här ifrågavarande fall är föreskrivet en räntefot av 3.6 procent, vilket torde få anses vara måttligt tilltaget, även om läget på penningmarknaden för närvarande möjligen kunde motivera en något lägre räntefot. Länsstyrelsen anser sig i detta sammanhang böra framhålla, att den arrendeavgift, omkring 75 kronor för år, som utgår i det fall, att vederbörande uppburit hela odlings- och byggnadsbidrag, i allt fall är mycket måttlig med hänsyn till de förmåner, bland annat vedbrand, som tillfalla honom.

Länsstyrelsen förmenar ävenledes, att betydelsen av de lättnader, som kunna tänkas ifrågakomma i det avseende, varom är fråga, säkert överskattats, och länsstyrelsen är därför ingalunda övertygad om att lägenhetsinnehavarnas ställning skulle bliva i någon avsevärdare grad förbättrad, även om någon nedsättning i arrendeavgiften vunnos.

Även om länsstyrelsen icke vill motsätta sig en utredning i frågan, är länsstyrelsen dock av den åsikten, att denna utredning då också bör avse innehavarna av kronatorp, upplåtna enligt nådiga kungörelsen den 14 juni 1929.

Luleå i landskontoret den 17 mars 1931.

På länsstyrelsens vägnar:

H. GLIMSTEDT.

A. LIDEN.